

Sygn. akt I C 434/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 grudnia 2015 roku

Sąd Okręgowy w Częstochowie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSO Andrzej Nowak

Protokolant: Karolina Żerdzińska – Wydmuch

po rozpoznaniu

w dniu 17 listopada 2015 roku w C.

na rozprawie

sprawy z powództwa I. F. i S. F.

przeciwko K. Z.

o zachówek

1. zasądza od pozwanej K. Z. na rzecz powoda S. F. kwotę 32.548 (trzydzieści dwa tysiące pięćset czterdzieści osiem) złotych z ustawowymi odsetkami od 19 lutego 2014 roku do dnia zapłaty;
2. zasądza od pozwanej K. Z. na rzecz powódki I. F. kwotę 32.548 (trzydzieści dwa tysiące pięćset czterdzieści osiem) złotych z ustawowymi odsetkami od 19 lutego 2014 roku do dnia zapłaty;
3. oddala w pozostałej części oba powództwa;
4. zasądza od pozwanej na rzecz powoda S. F. kwotę 537,05 zł (pięćset trzydzieści siedem złotych i pięć groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;
5. zasądza od pozwanej na rzecz powódki I. F. kwotę 537,05 zł (pięćset trzydzieści siedem złotych i pięć groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;
6. nakazuje pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Częstochowie kwotę 80,98 zł (osiemdziesiąt złotych i dziewięćdziesiąt osiem groszy) tytułem nieuiszczonych wydatków;
7. nakazuje pobrać z zasądzonych na rzecz powoda S. F. roszczenia kwotę 99,14 zł (dziewięćdziesiąt dziewięć złotych i czternaście groszy) tytułem nieuiszczonych wydatków;
8. nakazuje pobrać z zasądzonych na rzecz powódki I. F. roszczenia kwotę 99,14 zł (dziewięćdziesiąt dziewięć złotych i czternaście groszy) tytułem nieuiszczonych wydatków.

Sygn. akt IC 434/13

UZASADNIENIE

Powodowie S. F. oraz I. F. w pozwie wniesionym ze skutkiem na 13 listopada 2013r. domagali się zasądzenia solidarnie na ich rzecz od pozwanej K. Z. kwoty 222.773,50 zł z ustawowymi odsetkami od 31 lipca 2012r. do dnia zapłaty.

Uzasadniając roszczenie podali, że są jedynymi spadkobiercami ustawowymi (dziećmi) zmarłego w dniu 30 lipca 2013r. K. F., który w chwili śmierci był rozwiedziony i nie pozostawił testamentu. W drodze spadkobrania ustawowego powodowie nabyli udziały we własności nieruchomości położonych w C. o łącznej wartości 74.453 zł. Pozwana natomiast, otrzymała od K. F. na podstawie umowy darowizny nieruchomość położoną w C. przy ul. (...) o wartości 520.000 zł. W związku z powyższym, powodowie domagają się uzupełnienia przypadającego im zachowku, zgodnie z przepisem z art. 993 k.c.

W odpowiedzi na pozew (k. 125-134) K. Z. domagała się oddalenia powództwa.

Pozwana przyznała, że jest właścicielką nieruchomości położonej w C. przy ul. (...), którą nabyła na podstawie umowy darowizny zawartej z K. F.. Powołując się na treść art. 991 § 1 k.c. K. Z. podniosła zarzut braku legitymacji czynnej powodów ze względu na okoliczność, iż zostali oni powołaniu do spadku (byli jedynymi spadkobiercami) z ustawy, w związku z czym – wobec jednoznacznego brzemienia przepisu z art. 991 § 1 k.c. - nie mogą domagać się zachowku. Następnie pozwana wskazała, iż oszacowana przez powodów wartość spadku nie uwzględnia długów spadkowych. Według twierdzeń pozwanej, spadkodawca K. F. w okresie od 2000 do 2006r. popadał w coraz większe kłopoty finansowe, miał zobowiązania wobec urzędu skarbowego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wobec swojej byłej małżonki A. F. oraz innych wierzycieli. Przeciwno spadkodawcy toczyła się egzekucja z nieruchomości przy ul. (...). W takich okolicznościach – jak twierdziła dalej pozwana – K. F. wyraził wolę przekazania pozwanej ww. nieruchomości, przy czym miało to nastąpić po spłaceniu przez pozwaną zobowiązań spadkodawcy. Tak też się stało i pozwana dokonała spłat wierzycieli K. F., w szczególności jego małżonki A. F. w kwocie 257.500 zł, należności objętych postępowaniem egzekucyjnym sygn. VKMP 72/01 w kwocie 27.027 zł, zobowiązań wobec ZUS-u w kwocie 41.528,07 zł, zobowiązań wobec urzędu skarbowego, zadłużenia wobec L. Banku. Według pozwanej dokonane na rzecz spadkodawcy spłaty powinny być uwzględnione przy obliczaniu zachowku. W dalszej kolejności K. Z. zarzuciła, iż w latach 2007-2011r. poczyniła szereg nakładów na nieruchomość będącą przedmiotem darowizny, globalny koszt remontów przekroczył 100.000 zł. Fakt ten bezpośrednio rzutuje na wartość nieruchomości. Odnośnie odsetek pozwana podniosła, że powodowie mogą domagać się ich najwcześniej od chwili wyroku zasądzającego odpowiednią sumę tytułem zachowku, żądanie odsetek od chwili śmierci spadkodawcy jest nieuzasadnione. W ostatniej kolejności pozwana wskazała, iż roszczenia powodów powinny być oddalone także na podstawie art. 5 k.c. Uzasadniając ten zarzut wskazała, że od 2000 roku wspierała spadkodawcę spłacając jego długi, a nawet okresowo utrzymując go, tymczasem powodowie nie interesowali się losem swojego ojca. Przebywali poza granicami kraju, gdzie osiągnęli wysokie dochody. W ramach zarzutu „nadużycia prawa” K. Z. wskazała również na swoje problemy zdrowotne przejawiające się w leczeniu kardiologicznym i onkologicznym.

W piśmie procesowym z dnia 3 kwietnia 2014r. (k. 210-215) powodowie podtrzymali żądanie pozwu. Odnosząc się do odpowiedzi na pozew podnieśli, że pozwana nie wykazała aby przekazywała K. F. znaczne środki „tytułem darowizny”, a nawet gdyby takie środki przekazała to i tak nie mogą one zostać „odliczone” od wartości darowizny ze względu na brak bezpośredniego związku z przedmiotem darowizny. Powodowie przyznali, że A. F. otrzymała tytułem spłaty kwotę 140.000 zł, którą wręczyła jej pozwana jednakże była ona tylko pośrednikiem transakcji, gdyż pismo dokumentujące tę czynność podpisał K. F.. Stanowczo zaprzeczyli przy tym, aby A. F. otrzymała tytułem spłaty dodatkowe 117.500 zł. W kwestii nakładów na nieruchomość przy ul. (...) powodowie podnieśli, że darowana pozwanej nieruchomość nie wymagała remontów, była w dobrym stanie technicznym, stąd też ewentualne remonty nie miały charakteru nakładów koniecznych. Zaprzeczyli również powodowie aby nie utrzymywali kontaktów ze swoim ojcem K. F..

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

K. F. – brat pozwanej K. Z., był mężem A. F., z którą miał dwoje dzieci (powodów): S. F. (ur. (...)) oraz I. F. (ur. (...)). Rodzina F. zamieszkiwała we wspólnie wybudowanym domu na nieruchomości stanowiącej odrębną własność K. F., w C. przy ul. (...). W roku 2000 K. F. rozwiódł się z żoną, po rozwodzie dzieci pozostały przy matce, natomiast K. F.

wyprowadził się do domu położonego w C. przy ul. (...) (dzielnica S.). W wyroku rozwodowym zasądzone zostały od K. F. na rzecz powodów alimenty.

K. F. prowadził własną działalność gospodarczą polegającą na przeglądach i naprawach instalacji gazowych. Ze względu na nadużywanie przez niego alkoholu oraz trwonienie pieniędzy zmuszony był – w okresie kilku lat po rozwodzie – zawiesić, a następnie zamknąć prowadzoną działalność. W tym czasie K. F. popadł w długi i trudności finansowe, nie płacił alimentów na dzieci przez co wszczęta została egzekucja, miał również zadłużenie względem banków, urzędu skarbowego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Dodatkowo K. F. obciążał obowiązek spłaty byłej żony z tytułu podziału majątku dorobkowego. Nieruchomość, którą zajmowała A. F. obciążona została hipoteką przymusową. Istniała obawa, że z przedmiotowej nieruchomości wszczęta zostanie egzekucja.

W takich okolicznościach K. F. uzgodnił ze swoją siostrą K. Z., że jeżeli ta spłaci jego długi, w tym również względem jego byłej małżonki, to on „przepisze” na nią nieruchomość położoną w C. przy ul. (...). W związku z powyższym, pozwana zwróciła się do A. F. z propozycją jej „spłaty” w imieniu K. F., w zamian za opuszczenie nieruchomości przy ul. (...). W tym czasie powodowie nie zamieszkiwali już z matką, gdyż przebywali poza granicami Polski, gdzie pracowali zarobkowo. A. F. zgodziła się na opuszczenie przedmiotowej nieruchomości w zamian za zapłatę jej kwoty 140.000 zł, na co pozwana ostatecznie przystała. W dniu 26 września 2006r. A. F. otrzymała od pozwanej kwotę 20.000 zł, w dniu 13 października 2006r. Otrzymała kwotę 117.500 zł, natomiast w dniu 14 października 2006r. pozostała kwotę 2.500 zł. W zamian za otrzymane środki pieniężne zobowiązała się wyprowadzić z nieruchomości do końca grudnia 2006r. co też uczyniła.

Oprócz powyższej zapłaty, w dniu 7 listopada 2006r. pozwana spłaciła z własnych środków w imieniu K. F. jego zobowiązania będące przedmiotem postępowania komorniczego w łącznej kwocie 27.027 zł, a także w listopadzie 2006r. spłaciła zobowiązania K. F. wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w łącznej kwocie 42.528,07 zł, w wyniku czego wykreślona została hipoteka przymusowa obciążająca nieruchomość przy ul. (...). Łączna wysokość spłaconych przez pozwaną w imieniu K. F. zobowiązań wynosiła 208.555 zł.

Na podstawie umowy darowizny zawartej w dniu 29 stycznia 2007r. K. F. darował pozwanej:

zabudowaną budynkiem mieszkalnym nieruchomość położoną w C. przy ul. (...) dla której Sąd Rejonowy w Częstochowie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...);

udział wynoszący 98/204 części w nieruchomości położonej w C. przy ul. (...) dla której Sąd Rejonowy w Częstochowie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

Po dokonanej darowiznie pozwana również spłacała zobowiązania K. F. dokonując w dniu 24 marca 2009r. spłaty należności wobec urzędu skarbowego w kwocie 4.245,20 zł, a także spłacając w dniu 14 stycznia 2008r. należności wobec banku w kwocie 624,12 zł.

Po nabyciu nieruchomości przy ulicy (...), K. Z. przeprowadziła remont domu oraz dokonała innych nakładów, których łączna wartość na dzień 30 lipca 2012r. wynosiła 72.100 zł.

K. F. zmarł w dniu 30 lipca 2012 roku, w ostatnich latach przed śmiercią otrzymywał pomoc finansową z MOPS-u w formie talonów o wartości 300 zł oraz gotówki w kwocie 140 zł. Postanowieniem z dnia 3 kwietnia 2013r. Sąd Rejonowy w Częstochowie stwierdził, że spadek po K. F., na podstawie ustawy nabyły dzieci: S. F. i I. F. w 1/2 części każda z tych osób z dobrodziejstwem inwentarza. Jednocześnie rzeczonym postanowieniem stwierdzono, że spadek po T. F. (ojcu K. F.) zmarłym 25 maja 2000r. nabył m.in. K. F. w 1/3 części.

W chwili śmierci, K. F. był współwłaścicielem następujących nieruchomości:

9. położonej w C. przy ul. (...) objętej księgą wieczystą KW nr (...) – mając udział (...) o wartości 6.876 zł,

10. położonej w C. przy ul. (...) objętej księgą wieczystą KW nr (...) – mając udział 2/132 o wartości 4.256 zł,

11. położonej w C. przy ul. (...) objętej księgą wieczystą KW nr (...) – mając udział 2/132 o wartości 12 zł,
12. położonej w C. przy ul. (...) objętej księgą wieczystą KW nr (...) – mając udział 1/3 o wartości 63.300 zł.

Na dzień otwarcia spadku, wartość nieruchomości подарowanych pozwanej na podstawie ww. umowy darowizny, z pominięciem wartości nakładów pozwanej, wynosiła: **393.500 zł** - w odniesieniu do nieruchomości położonej w C. przy ul. (...) dla której Sąd Rejonowy w Częstochowie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) oraz **19.700 zł** – w odniesieniu udziału wynoszącego 98/204 części w nieruchomości położonej w C. przy ul. (...) dla której Sąd Rejonowy w Częstochowie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie: zeznań świadków A. F. (k. 268-271), M. F. (k. 271-273), K. B. (k. 273-274), Z. S. (k. 275-276), D. K. (1) (k. 276-277), M. W. (k. 277), zeznań Powoda S. F. (k. 342-344, 462-464), częściowo zeznań świadków B. S. (k. 303-304), M. U. (k. 305-306), B. P. (k. 307-308), H. F. (k. 309-310), K. S. (k. 310-312) i pozwanej K. Z. (k. 464-467), opinii biegłego z zakresu szacowania wartości nieruchomości (k. 373-417, 452-456) oraz dokumentów w postaci: dowodów wpłaty – k. 141, 144-146 oraz pozostałej dokumentacji dołączonej do odpowiedzi na pozew – k. 135-200, aktu notarialnego znajdującego się w aktach KW 49832 – k. 105-107, odpisów ksiąg wieczystych – k. 216-225 i pozostałych dopuszczonych jako dowód dokumentów.

Jako wiarygodne ocenione zostały zeznania świadków A. F. (k. 268-271), M. F. (k. 271-273), K. B. (k. 273-274), Z. S. (k. 275-276), D. K. (2) (k. 276-277), M. W. (k. 277) gdyż są logiczne, rzeczowe i przedstawiają przebieg wypadków zgodnie z doświadczeniem życiowym. Istotne znaczenie miały tutaj zeznania A. F., w oparciu o te właśnie zeznania Sąd ustalił, że wymieniona świadek otrzymała od pozwanej łącznie kwotę 140.000 złotych, a nie jak twierdziła pozwana 257.500 zł. Zeznania A. F. w przedmiotowej kwestii co prawda nie przystają wprost do prywatnych dokumentów (pokwitowań) dotyczących dokonanej przez pozwaną w imieniu K. F. spłaty A. F., nie mniej jednak, z niżej podanych przyczyn Sąd uznał jej zeznania za wiarygodne. Wskazać należy, iż z treści dokumentu datowanego na dzień 12 października 2006r. wynika, że A. F. przyjęła kwotę 140.000 zł, tymczasem z treści dokumentu (potwierdzenia dokonania wpłaty) dołączonego do pisma datowanego na 13 października 2006r. wynika, że w tym dniu pozwana wpłaciła na rachunek A. F. kwotę 117.500 zł (k. 266). Taki stan rzeczy prima facie uzasadnia twierdzenie, iż niezgodne z doświadczeniem życiowym jest potwierdzanie otrzymania kwoty 140.000 zł, pomimo jej nieotrzymania. Przyjąć bowiem trzeba, że wpłata na rachunek bankowy rzeczywiście miała miejsce w dniu 13 października 2006 r. a więc – formalnie rzecz biorąc – dzień po pokwitowaniu otrzymania kwoty 140.000 zł. A. F. tłumaczyła tę rozbieżność przerobieniem daty (poprzez przerobienie liczby „4” na liczbę „2”) na dokumencie z 12 października 2006r., w jej ocenie przedmiotowy dokument podpisany został w dniu 14 października 2006r. Nie rozstrzygając kwestii przerobienia rzeczowego dokumentu, Sąd uznał, że oświadczenie w nim zawarte odzwierciedla stan rzeczy istniejący na 14 października 2006r., najpewniej dokument ten został sporządzony w dniu 12 października 2006r. natomiast A. F. podpisując go w dniu 14 października 2006r. nie zwróciła uwagi na datę. Do takich wniosków prowadzą następujące przesłanki: po pierwsze wartość nieruchomości na dzień otwarcia spadku oszacowana została na kwotę 393.500 zł z czego A. F. miała być „spłacona” tylko ze wspólnych nakładów na dom, gdyż działka stanowiła odrębny majątek K. F.. Jeśli do tego dodać obciążenie nieruchomości hipoteką, to nieadekwatne do wartości nakładów A. F. byłoby spłacanie jej kwotą 257.00 zł. Po drugie, uwzględniając przezorność pozwanej oraz wysokość przekazanej A. F. gotówki można – w świetle doświadczenia życiowego – przyjąć założenie, iż gdyby K. Z. rzeczywiście przekazała A. F. oprócz kwoty 140.000 zł jeszcze dodatkowo 117.500 zł to czynność ta znalazłaby jednoznaczne potwierdzenie w formie pisemnej, w szczególności dokument z dnia 13 października 2006r. powinien zawierać wzmiankę albo o dodatkowej zapłacie kwoty 117.500 zł (ponad kwotę ujętą w dokumencie z dnia 12 października 2006r) albo o globalnej kwocie spłaty wynoszącej 257.500 zł. Tymczasem z dokumentu z dnia 13 października 2006r. wynika jedynie, że A. F. rozliczyła się już z byłym mężem K. F. i zobowiązuje się do opuszczenia nieruchomości. Z dokumentu tego nie wynika jaką kwotę tytułem spłaty wystawca dokumentu otrzymał (brak jest przy tym odwołania do załączonego do dokumentu potwierdzenia wpłaty na rachunek bankowy). Po trzecie, twierdzenie A. F. o wysokości otrzymanej spłaty znajduje oparcie w zeznaniach świadka K. B. (k. 274), natomiast nie podważają ich zeznania pozwanej. Wskazać należy, iż według relacji pozwanej, dodatkowe 117.500 zł przekazane zostało A. F. na skutek niedotrzymania przez nią obietnicy, iż opuści nieruchomość

po zapłacie jej kwoty 140.000 zł. Biorąc pod uwagę czas w jakiej miałyby nastąpić przekazanie dodatkowych 117.500 zł (następnego dnia po wpłacie 140.000zł) wersja ta jest wysoce nieprawdopodobna. Doświadczenie życiowe pozwala na stwierdzenie, iż K. Z. powinna wprawdzie, przez jakiś czas (co najmniej kilkunastu dni) próbować wpłynąć na byłą szwagierkę aby ta dotrzymała słowa, tym bardziej, że jak wynika z treści dokumentu z 13 października 2006r. nie spieszyło jej się na tyle, aby oczekiwała opuszczenia mieszkania w przeciągu kilkunastu dni. Gdyby taka sytuacja rzeczywiście miała miejsce (doszłoby do przekazania dodatkowych 117.500zł na skutek niedotrzymanej obietnicy ze strony A. F.) to tym bardziej dokument z dnia 13 października 2006r. powinien odzwierciedlać globalną sumę otrzymanych przez A. F. od K. Z. pieniędzy.

W związku z powyższym jako częściowo niewiarygodne, to jest w zakresie twierdzeń o przekazaniu A. F. dodatkowych 117.500 zł, uznane zostały zeznania świadków B. S. (k. 303-304), M. U. (k. 305-306), B. P. (k. 307-308), H. F. (k. 309-310), K. S. (k. 310-312). Przyczyną zdyskredytowania przez Sąd zeznań ww. świadków we wskazanym zakresie jest ich sprzeczność z zeznaniami A. F., zaznaczyć należy, iż informację o przekazaniu A. F. kwoty 117.500 zł świadkowie ci uzyskali od pozwanej. Zeznania ww. świadków wspierają natomiast twierdzenia pozwanej – i w tym zakresie Sąd przypisał im walor wiarygodności – o zadłużeniu K. F., spłatach jego zobowiązań przez pozwaną, a także dokonywaniu przez pozwaną remontów w domu przy ul. (...). Ostatnia z wymienionych okoliczności znajduje potwierdzenie w zeznaniach świadków R. W. (k. 338-339) i A. W. (k. 339-341).

Jako wiarygodne Sąd uznał zeznania powoda S. F. (k. 342-344, 462-464) oraz – za wyjątkiem spornej okoliczności dotyczące spłaty A. F. – zeznania pozwanej K. Z. (k. 464-467).

W sprawie dopuszczony został dowód z opinii biegłego do spraw szacowania nieruchomości celem wyceny nieruchomości będącej przedmiotem umowy darowizny z dnia 29 stycznia 2007r. z uwzględnieniem wartości poczynionych przez pozwaną nakładów, według stanu na dzień otwarcia spadku (30 lipca 2012r.) a cen aktualnych. W pisemnej opinii zasadniczej (k. 373-417), podtrzymanej opinią uzupełniającą (k. 452-456), biegły oszacował wartość nieruchomości ujętej w księdze wieczystej KW nr (...) na kwotę 465.600 zł (w tym wartość nakładów na kwotę 72.100 zł) oraz wartość 98/204 udziału w nieruchomości ujętej w księdze wieczystej KW nr (...) na kwotę 19.700 zł. Dowód z przedmiotowej opinii Sąd ocenił jako wiarygodny gdyż opinia wydana została przez kompetentny podmiot w oparciu o miarodajny materiał dowodowy, jest jasna, pełna oraz należyście uzasadniona. Ostatecznie strony opinii nie kwestionowały (k. 461).

Sąd zważył co następuje:

Powództwa częściowo zasługiwały na uwzględnienie.

Materialnoprawną podstawę roszczeń powodów stanowi przepis z art. 1000 § 1 k.c. w zw. z art. 991 § i 2 k.c.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż po stronie powodów nie zachodzi solidarność czynna, stąd też żądanie zasądzenia zapłaty tytułem uzupełnienia zachowku solidarnie na rzecz powodów jest nieuzasadnione. Zgodnie z art. 369 k.c. zobowiązanie jest solidarne, jeżeli to wynika z ustawy lub z czynności prawnej. W przypadku dochodzenia roszczeń o zachówek przez kilku uprawnionych brak jest podstawy prawnej kreującej solidarność po ich stronie, w konsekwencji każdy z uprawnionych może domagać się tylko i wyłącznie równowartości należnego mu zachowku.

Rozstrzygając zarzut braku legitymacji czynnej stwierdzić należy, iż zarzut ten jest chybiony.

Przyjąć bowiem trzeba, iż sformułowanie „byliby powołani do spadku z ustawy”, którym operuje przepis z art. 991 § 1 k.c. tylko formalnie legitymizuje daną osobę spośród kręgu wymienionych spadkobierców ustawowych i oznacza, że zachowku może domagać się tylko ten zespół podmiotów, który in casu byłby (gdyby nie testament) lub jest uprawniony do dziedziczenia z mocy ustawy. Nie można przyjmować, iż zwrot ten wyklucza spośród uprawnionych do zachowku osoby, które zostały powołane do spadku z mocy ustawy niezależnie od tego jaki udział lub wartość spadku (liczonych w sposób określony w art. 992 k.c. i art. 993 k.c.) otrzymali. Przyjęcie takiej interpretacji umożliwiłoby spadkodawca w łatwy sposób pozbawiać wymienionych w art. 991 § 1 k.c. spadkobierców ustawowych należnego im

zachowku, obchodząc przy tym rygorystyczny przepis z art. 1008 k.c. dotyczący wydziedziczenia. Wystarczającym byłoby sporządzenie testamentu, w którym do spadku w 9/10 częściach testator powołałby tylko jedną osobę spośród kilku następnych. Pozostali zstępni, będąc powołani do spadku z ustawy nie mogliby żądać uzupełnienia przysługującego im zachowku. Tymczasem przepis z art. 991 § 2 k.c. (podobnie jak przepis z art. 1000 § 1 k.c.) wyraźnie przewiduje możliwość uzupełnienia zachowku, co również potwierdza przyjęta przez Sąd interpretację, iż sam fakt dziedziczenia ustawowego nie wyklucza roszczenia o zachówek (jego uzupełnienie). Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 30.01.2008r. sygn. IIICSK 255/07, uznając, iż w wypadku gdy powołanie do spadku nie pokrywa należnego zachowku, uprawniony może żądać uzupełnienia zachowku od podmiotu obdarowanego na podstawie art. 1000 § 1 k.c. W literaturze wskazuje się, iż na gruncie przepisu z art. 1000 § 1 k.c. „uprawniony nie może otrzymać od spadkobiercy należnego mu zachowku, gdy (...) wartość stanu czynnego spadku przypadająca spadkobiercy przyjmującemu spadek z dobrodziejstwem inwentarza nie wystarcza na zaspokojenie zachowku” (tak: J. Kremis [w:] Kodeks cywilny, komentarz pod red. E. Gniewka i P. Machnikowskiego, wyd. 6. Warszawa 2014, str. 1809).

Z powyższych względów roszczenie powodów jest usprawiedliwione co do zasady. Zaznaczyć należy, iż Sąd nie podzielił podniesionego przez pozwaną zarzutu nadużycia prawa ze strony powodów. Wprawdzie orzecznictwo dopuszcza możliwość oddalenia powództwa o zachówek na podstawie art. 5 k.c. jednakże okoliczności sprawy nie pozwalają na przyjęcie, że domaganie się przez powodów uzupełniania zachowku jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Co prawda powodowie, zwłaszcza w ostatnim okresie przed śmiercią K. F. nie utrzymywali z ojcem intensywnych kontaktów, oceniając ich zachowanie nie można jednak abstrahować od sytuacji osobistej powodów, a także postępowania spadkodawcy. Jak wynika z ustaleń faktycznych K. F. rozwiódł się z matką powodów, wyprowadził się z domu, nie płacił również dobrowolnie zasądzonych na dzieci alimentów. Zasadniczą przyczyną rozwodu były nadużywanie przez K. F. alkoholu. W takich okolicznościach nie można czynić powodom, którzy przebywali poza granicami Polski zarzutu, że nie wykazywali żywego zainteresowania losem swojego ojca, tym bardziej, iż mieli świadomość, że nie dzieje mu się krzywda, gdyż znajduje się „pod opieką” swojej siostry. Również problemy zdrowotne pozwanej nie uzasadniają oddalenia roszczeń powodów na podstawie art. 5 k.c. K. Z. nie jest osobą ubogą przez co częściowe „uszczerplenie” jej majątku nie pozbawi jej ewentualnej możliwości finansowania swojego leczenia.

Stosownie do art. 993 k.c. przy obliczaniu zachowku dolicza się do spadku m.in. darowizny. Na podstawie art. 888 § 1 k.c. przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swojego majątku. Bezspornym jest, iż darowizna jest umową nazwaną, umożliwiającą dokonywanie przysporzeń majątkowych bez ekwiwalentu.

W okolicznościach faktycznych sprawy nie może budzić wątpliwości, iż darowizna w postaci nieruchomości objętej KW nr (...) oraz udziału w nieruchomości objętej KW nr (...) jaką formalnie otrzymała pozwana uzyskana została „w zamian” za uprzednią spłatę zobowiązań K. F.. Stąd też, nie sposób przyjąć aby pozwana była wzbogacona wskutek darowizny o wartość ww. nieruchomości, gdyż efektywnie jej wzbogacenie (obdarowanie) stanowiło różnicę pomiędzy poniesionymi wydatkami (na spłatę długów) a wartością ww. nieruchomości. Należało przy tym uwzględnić tylko i wyłącznie wydatki poczynione przez pozwaną do chwili zawarcia umowy darowizny. W związku z powyższym, dokonana w dniu 29 stycznia 2007r. darowizna stanowiła częściowo czynność prawną odpłatną (określaną w doktrynie jako tzw. negotium mixtum cum donatione), gdyż pozwana „poświęciła” część swoich aktywów na uzyskanie przedmiotu darowizny. Wskazać należy – za Sądem Najwyższym (zob. wyrok SN z 20.10.2006r., sygn. IVCSK 172/06), iż stwierdzenie, że wbrew nazwie i stylistyce umowy strony nie zawarły umowy darowizny, ponieważ świadczenie było odpłatne, nie przesądza nieważności umowy, lecz tylko to, że nie jest to umowa darowizny.

W konsekwencji, biorąc za podstawę wartość podarowanych pozwanej nieruchomości na kwotę 413.200 zł (stanowiącą sumę wartości nieruchomości objętej KW nr (...) bez nakładów i wartości nieruchomości objętej KW nr (...)) oraz wysokość dokonanej przez pozwaną spłaty zadłużenia K. F. na kwotę 208.555 zł, należało przyjąć, że darowizna doliczona do spadku na podstawie art. 993 k.c. miała wartość 204.645 zł (jako różnica kwoty 413.200 zł i kwoty 208.555 zł). Sumując tak obliczoną wartość darowizny z kwotą 74.453 zł stanowiącą wartość odziedziczonych przez pozwanych nieruchomości (spadku), wysokość schedy spadkowej, stanowiącej podstawę do

obliczenia zachowku ustalić należało na kwotę 279.098 zł. Na podstawie art. 991 § 1 k.c. w zw. z art. 931 § 1 k.c. połowa wartości udziału spadkowego, który powinien przysługiwać każdemu z pozwanych przy dziedziczeniu ustawowym wynosi: 69.774 zł (jako 1/4 z 279.098). W konsekwencji, uwzględniając wartość nabytego przez każdego z powodów spadku (w kwocie 37.226 zł) należało uzupełnić przysługujący im zachówek o kwotę **32.548 zł** w odniesieniu do każdego z powodów (jako różnicę pomiędzy kwotą 69.744 zł a kwotą 37.226 zł).

Uznając, że roszczenie o zachówek istnieje już w chwili otwarcia spadku, jednakże jego wymagalność następuje dopiero po wezwaniu dłużnika do spełnienia świadczenia, zasądzone zostały odsetki ustawowe od należności głównej, na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c., od dnia doręczenia pozwu. Brak było bowiem dowodów na to, że powodowie wcześniej wzywali pozwaną do uzupełnienia należnego im zachowku.

Mając na uwadze wskazane wyżej przepisy orzeczono jak w punktach 1 i 2 wyroku. Dalej idące roszczenia powodów zostały oddalone jako nieuzasadnione, o czym orzeczono w punkcie 3 wyroku.

O kosztach orzeczono na zasadzie określonej w art. 100 zd. 1 i art. 109 § 2 k.p.c. Uwzględniając wysokość żądań pozwu z kwotą zasądzoną wyrokiem należy stwierdzić, że powodowie wygrali sprawę w 29%. W takim też stosunku należało rozliczyć koszty procesu.

W punktach 4 i 5 wyroku zasądzono od pozwanej na rzecz każdego z powodów kwoty po 537,05 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, które globalnie wyniosły 28.590 zł z czego powodowie ponieśli koszty w łącznej kwocie 21.373 zł (11.139 zł tytułem opłaty, 3.000 zł tytułem zaliczki na biegłego, 7.234 zł tytułem zastępstwa procesowego), tymczasem powinni byli ponieść koszty w kwocie 20.288,90 zł (jako 71 % z kwoty 28.590 zł).

W punktach 6, 7 i 8 wyroku rozliczono nieuiszczone wydatki w kwocie 279,29 zł obejmujące należności za stawiennictwo świadka (k. 282), mając na uwadze zasadę określoną w art. 100 zd. 1 k.p.c. oraz przepisy z art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. j. Dz. U. z 2014r., poz. 1025 ze zm.)